

Sygn.akt III AUa 634/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 grudnia 2013r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Alicja Sołowińska (spr.)

Sędziowie: SA Bohdan Bieniek

SA Piotr Prusinowski

Protokolant: Edyta Katarzyna Radziwońska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 5 grudnia 2013 r. w B.

sprawy ze skargi G. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o wznowienie postępowania

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 26 lutego 2013 r. sygn. akt IV U 3205/12

oddala apelację.

UZASADNIENIE

G. P. wniosła skargę o wznowienie postępowania zakończonym prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 21 grudnia 2011r. wydanym w sprawie sygn. akt IV U 2707/11, oddalającym jej odwołanie od decyzji ZUS z dnia 3 października 2011r. wstrzymującej wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011r. Wnioskodawczyni domagała się zmiany powyższego wyroku, uznania jej roszczeń poprzez uchylenie powyższej decyzji i wypłaty emerytury za okres od dnia jej zawieszenia do dnia wznowienia wypłaty wraz z odsetkami.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. w odpowiedzi na skargę o wznowienia postępowania wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia i przyznanie prawa do wypłaty emerytury od dnia 22 listopada 2012r. oraz oddalenie skargi o wznowienie postępowania w części dotyczącej wypłaty emerytury po 30 września 2011r. do 21 listopada 2012r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 26 lutego 2013r. w sprawie IV U 3205/12 wznowił postępowanie w sprawie IV U 2707/11 (pkt I), przyznał wnioskodawczyni prawo do emerytury od dnia 1 października 2011r. (pkt II) oraz wniosek o wypłatę odsetek ustawowych przekazał do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O. (pkt III).

Wydanie orzeczenia poprzedziły następujące ustalenia. Wnioskodawczyni decyzją z dnia 23 marca 2009r. uzyskała prawo do wcześniejszej emerytury od dnia 1 marca 2009r. Po otrzymaniu świadczenia pozostawała w zatrudnieniu. W związku z tym, że ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz.U. nr 228 poz. 1507) uchyliła z dniem 8 stycznia 2009 r. przepis art. 103 ust. 2 ustawy emerytalnej w myśl którego ZUS nie wypłacał emerytury w

przypadku, gdy emeryt nie rozwiązał stosunku pracy z pracodawcą, wnioskodawczyni pobierała świadczenie od daty przyznania prawa do emerytury. Decyzją z dnia 3 października 2011r. ZUS wstrzymał od dnia 1 października 2011r. wypłatę emerytury w związku z nowelizacją przepisów wprowadzonych ustawą z dnia 16 grudnia 2010r. Od powyższej decyzji wnioskodawczyni złożyła odwołanie, które wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 21 grudnia 2011r. w sprawie IV U 2707 zostało oddalone.

W ocenie Sądu pierwszej instancji skarga jest uzasadniona.

Sąd Okręgowy odwołał się do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. w sprawie K 2/12 (Dz.U. z 2012 r. poz. 1285), w którym stwierdzono iż art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 257 poz. 1726 oraz z 2011 r. nr 291 poz.1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r. nr 153 poz. 1227, z 2010 r. nr 40 poz. 224, nr 134 poz. 903, nr 205 poz. 1365, nr 238 poz. 1578, nr 257 poz. 1226, z 2011 r. nr 75 poz. 378, nr 149 poz. 887, nr 168 poz. 1001, nr 187 poz. 1112, nr 105 poz. 1203 oraz z 2012 r. poz. 118 i 251) dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011r. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez niego prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wyrok ten został opublikowany w Dzienniku Ustaw z 22 listopada 2012r.

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że zgodnie z art. 401¹ k.p.c. można żądać wznowienia postępowania także w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Jednocześnie Sąd zauważył, że spór dotyczył oceny, czy wznowienie wypłaty wstrzymanego świadczenia emerytalnego oraz dalszych kwestii z tym związanych powinno nastąpić od dnia 22 listopada 2012 r., a więc od daty ogłoszenia tego wyroku, czy też od daty wstrzymania świadczenia, jak żąda tego wnioskodawczyni.

Sąd Okręgowy podzielił stanowisko wnioskodawczyni odnośnie braku podstaw do wstrzymania wypłaty emerytury po dniu 30 września 2011r.

Sąd pierwszej instancji odniósł się również do orzecznictwa Sądu Najwyższego, w tym do postanowienia z dnia 13 stycznia 2009 r. o sygn. akt II Po 8/08 wskazującego na to, że po wznowieniu postępowania, na podstawie art. 401¹ § 1 k.p.c., sąd stwierdzając, iż orzeczenie wydane zostało na podstawie obowiązującego aktu prawnego ma jednocześnie przesłankę do innego rozstrzygnięcia sprawy uznając, że choć akt ten obowiązywał to nie powinien być zastosowany w sprawie, co okazało się dopiero po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego.

Mając zatem powyższe na uwadze, Sąd na podstawie art. 401¹ k.p.c. wznowił postępowanie w sprawie i przyznał wnioskodawczyni prawo do emerytury od dnia 1 października 2011r. Z kolei wniosek o wypłatę odsetek ustawowych za okres zawieszenia świadczenia przekazał do rozpoznania organowi rentowemu celem wydania decyzji.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł organ rentowy, zaskarżając powyższy wyrok w pkt 2, w części przyznającej prawo do emerytury od dnia 1 października 2011r. do dnia 22 listopada 2012r. Organ rentowy zarzucił również Sądowi pierwszej instancji obrazę prawa materialnego, tj. art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 190 ust. 3 Konstytucji RP i wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012r. z uwagi na zmianę zaskarżonej decyzji z dnia 3 października 2011r. polegającą na przyznaniu prawa do wypłaty emerytury od dnia 1 października, tj. od dnia jej zawieszenia.

Wskazując na powyższe, skarżący wniósł o: zmianę zaskarżonego wyroku w pkt. 2 i przyznanie G. P. prawa do wypłaty emerytury od dnia 22 listopada 2012r., tj. od dnia wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012r. (sygn. akt K 2/12), a w pozostałym zakresie o oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie powyższego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył co następuje.

Apelacja organu rentowego nie jest zasadna, gdyż Sąd Okręgowy w sposób prawidłowy dokonał ustaleń stanu faktycznego oraz przeprowadził właściwą ocenę prawną zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Sąd Apelacyjny w pełni podziela i akceptuje te ustalenia oraz argumentację prawną przedstawioną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Istota wniesionej apelacji sprowadza się do rozstrzygnięcia jakie skutki wywołuje orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego *ex tunc* czy *ex nunc* tj. czy przepis uznany za niekonstytucyjny traci moc od momentu jego uchwalenia czy dopiero ogłoszenia orzeczenia Trybunału stwierdzającego niekonstytucyjność w Dzienniku Ustaw. Dla przypomnienia w niniejszej sprawie chodzi o art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z 2010 r. Nr 40, poz. 224, Nr 134, poz. 903, Nr 205, poz. 1365, Nr 238, poz. 1578 i Nr 257, poz. 1726, z 2011 r. Nr 75, poz. 398, Nr 149, poz. 887, Nr 168, poz. 1001, Nr 187, poz. 1112 i Nr 205, poz. 1203 oraz z 2012 r. poz. 118 i 251), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r. co do którego to przepisu Trybunał Konstytucyjny w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, stwierdził niezgodność z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wyjaśnić wypada, iż przedmiotowa ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010, Nr 257 poz. 1726) w swoim art. 6 dokonała zmiany w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych między innymi właśnie poprzez dodanie art. 103a. zgodnie z którym - prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Uznany za niekonstytucyjny (zakresowo) przepis art. 28 tej ustawy nakazywał stosowanie między innymi wprowadzanego art. 103a ustawy do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych (...) - przy czym w stosunku do takich emerytur miał być on stosowany od dnia 1 października 2011 r.

Skutki zakresowej niekonstytucyjności przedmiotowego art. 28 są takie, iż z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw utracił on moc w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r. lub przed 8 stycznia 2009 r.

Bezspornym w sprawie było, iż skarżąca G. P. należy do kręgu osób, które nabyły prawo do emerytury właśnie w przedziale czasowym od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. kiedy nie było obowiązku rozwiązywania stosunku pracy. Jak wiadomo w świetle prawidłowych ustaleń Sądu Okręgowego G. P. nabyła prawo do emerytury na podstawie decyzji organu rentowego z dnia 23 marca 2009 r. od dnia 1 marca 2009 r. (k. 36 akt rentowych), a w chwili przyznania tego świadczenia pozostawała w stosunku pracy z Urzędem Skarbowym w O. (k. 21 akt ZUS).

Niewątpliwym jest, że w stosunku do niej zapadły wyrok Trybunału Konstytucyjnego z pewnością wywołuje bezpośrednie skutki prawne, a zdaniem Sądu Apelacyjnego podobnie jak Sądu Okręgowego są to skutki *ex tunc*. Niekiedy przyjmuje się, że przepis traci moc *ex tunc*, a więc od początku, gdy już sam tryb uchwalenia był wadliwy (por. Prawo Intertemporalne w Orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego - pod red. Ewy Łętowskiej i Konrada Osajdy; Biblioteka Sądowa – Oficyna Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, str. 42). Orzecznictwo sądowe

wydaje się jednak iść dalej w kierunku niestosowania przepisu niekonstytucyjnego także do stanów faktycznych mających miejsce, w czasie gdy nie dokonano jeszcze jego derogacji.

W świetle art. 190 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.) orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją co do zasady winna oznaczać, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok zatem Trybunału ma generalnie skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu. Uprawnionym jest wręcz pogląd, iż w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyraźnie przeważa pogląd o skuteczności ex tunc wyroków Trybunału Konstytucyjnego (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 99/06, OSNC 2007, nr 6, poz. 79, uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/00, OSNP 2001, nr 23, poz. 685, z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004, nr 9, poz. 136, z dnia 23 stycznia 2004 r., III CZP 112/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 61, z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, OSNC 2006, nr 5, poz. 81, z dnia 19 maja 2006 r., III CZP 26/06, OSNC 2007, nr 3, poz. 39, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98, OSNC 2000, nr 5, poz. 94, z dnia 19 grudnia 1999 r., I CKN 632/98, nie publ., z dnia 19 kwietnia 2000 r., II CKN 272/00, nie publ., z dnia 15 stycznia 2003 r., IV CKN 1693/00, nie publ., z dnia 9 października 2003 r., I CK 150/02, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 132, z dnia 29 października 2003 r., III CK 34/02, OSP 2005, nr 4, poz. 54, z dnia 30 września 2004 r., IV CK 20/04, OSNC 2005, nr 9, poz. 161, z dnia 26 listopada 2004 r., V CK 270/04, nie publ., z dnia 12 stycznia 2005 r., I CK 457/04, nie publ., z dnia 7 października 2005 r., II CK 756/04, "Monitor Prawniczy" 2005, nr 21, s. 1027, z dnia 14 września 2006 r., III CSK 102/06, nie publ., z dnia 15 czerwca 2007 r., II CNP 37/07, nie publ., z dnia 13 grudnia 2007 r., I CSK 315/07, nie publ., z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 31/08, OSNC-ZD 2009, nr A, poz. 16, z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 379/08, OSNC 2009, nr 10, poz. 172, z dnia 10 grudnia 2009 r., III CSK 110/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 82, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00, OSNP 2001, nr 10, poz. 331, z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 272/03, nie publ.; wyrok SN z dnia 21 listopada 2006 r. II PK 42/06 LEX nr 950622, wyrok SN z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00, OSNAPiUS 2001, nr 10, poz. 331). Wypada zauważyć, iż już na tle utraty mocy obowiązującej art. 28 wspomnianej wyżej ustawy pojawiły się orzeczenia jednoznacznie przyjmujące ten skutek retroaktywny, zatem uzasadniające wypłatę świadczenia za okres od 1 października 2011 r., czyli także za okres sprzed ogłoszenia w Dzienniku Ustaw orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2013 r. sygn. akt I UK 519)12 niepubl.; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 21 lutego 2013 r. II A Ua 41/13 LEX nr 1280645). Przyjęta wykładnia wychodzi też naprzeciw orzecznictwu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w S., który prawo do emerytury uznaje za mienie (prawo własności) podlegające ochronie z art. 1 Protokołu Nr (...) do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonego w dniu 20 marca 1952 r. w P. (Dz. U. z 1995 r. Nr 36 poz. 175) w konsekwencji czego, ingerencja w to prawo choć dopuszczalna musi mieć charakter wyjątkowy, być przewidziana przez ustawę, pozostawać w zgodzie z ogólnymi zasadami prawa międzynarodowego i leżeć w interesie publicznym (por. np. M. przeciwko Polsce, skarga nr (...), wyrok 15 września 2009; I. przeciwko Polsce skarga nr (...), wyrok z 26 lipca 2011 r.).

Podzielając ten kierunek wykładni, Sąd Apelacyjny w Białymstoku na zasadzie art. 385 k.p.c. apelację organu rentowego oddalił.